

Peter Widén

Jan Myrdal och *Nya Tider* – Maoism på avvägar

En förkortad version av denna artikel kommer att publiceras i nästa nummer av tidskriften Röda Rummet.

Jan Myrdals beslut att skriva i den högerextrema tidskriften *Nya Tider*¹ har orsakat en debatt där även delar av den vänster som stått honom nära – Clarté, Fib/Kulturfront och de sista åren även ”r-arna” i Kommunistiska Partiet – nu tar avstånd från honom.

Att Myrdal nu följer samma logik som Nils Flyg i trettiotalets Socialistiska Partiet (som hamnade i samarbete med den tidens bruna krafter) är inte en blyxt från klar himmel. Hela Myrdals historia har pekat mot möjligheten av ett sådant steg. Dels handlar det om den variant av förvriden ”marxism-leninism” som Myrdal tillhört, i realiteten Stalins och maoismens politik och ideologi. Dels handlar det om Myrdals speciella personliga karaktär – alla från den stalinist-maoistiska traditionen går ju inte den väg Myrdal nu beträder.

Men låt oss börja med den ideologiska bakgrunden och med en historisk genomgång.

Myrdal och andra mao-stalinister har alltid talat sej varma för ”enhetsfronten”. I deras teori kring begreppet gäller det att se var ”huvudmotsättningen” går och skapa allianser utifrån detta. Faktum är att mao-stalinisterna aldrig förstått vad den Kommunistiska Internationalen verkligen menade med enhetsfronttaktiken när den lanserades 1922. Då kunde man konstatera att den revolutionära stormvågen, som inneburit segern genom oktoberrevolutionen i Ryssland och revolutionära resningar i Ungern, Finland, Tyskland och en förrevolutionär situation på många håll, nu ebbat ut. Arbetarrörelsen hade splittrats och på de flesta håll hade socialdemokratin slutit upp bakom den borgerliga staten. I Tyskland hade de socialdemokratiska ledarna begått öppet förräderi, vilket manifesterades i deras inblandning i mordet på Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg, och resultatet var en avgrundsdjup spricka mellan socialdemokrater och kommunister.

Icke desto mindre föreslog Komintern vid årsskiftet 1921/22 en proletär enhetsfront mellan partierna och deras sympatisörer. Den socialdemokratiska ledningen hade begått förräderi 1914 och 1918-19, men den kommunistiska internationalen kunde konstatera att detta inte lett till att proletariatet i hög grad lämnat socialdemokratin. I vissa länder hade kommunisterna nu majoriteten av de politiskt organiserade arbetarna bakom sej men i många länder var socialdemokratin dominerande. De socialdemokratiska arbetarna delade de kommunistiska arbetarnas klassintresse. De var ideologiskt splittrade men hade samma behov och attackerades av samma fiende. Denna grund av gemensamma intressen i den omedelbara klasskampen var grunden för Kominterns förslag om proletär enhetsfront, en enhet på klasskampens grund.²

När Stalin och hans allierade (bland dem Bucharin) efter Lenins död tillskansat sig den avgörande makten i Sovjetunionens kommunistiska parti gled man bort från denna klasskampspolitik. Istället menade Stalin, Bucharin med flera att man till exempel i Kina skulle underordna sej den borgerliga ”demokratiska” rörelsen Guomindang under Chiang Kai-cheks ledning. Vänstern inom partiet (Trotskij med flera) motsatte sej denna politik – och Trotskij fick rätt. I två blodiga massakrer i Shanghai och Kanton massakrerades kommunisterna av Guomindangs ”demokrater”.

1929 slog Stalin om och förklarade att nu gällde ”Klass mot Klass”. Omsvängningen speglade den desperata situationen i Sovjetunionen och behovet av segerrika revolutioner som kunde

¹ Myrdals artikel i *Nya Tider*: [Principiellt om tryckfrihet](#)

² Kominternedokument: [Den proletära enhetsfronten](#), [Debatt om enhetsfronten](#), [Debatt om "arbetarregering"](#).

bryta Sovjetunionens isolering. Men ”klass mot klass”-politiken var inte en återgång till Kommunistiska Internationals proletära enhetsfront. Det var i stället en ultravänsteristisk desperat politik med förhoppning om snabba segra för kommunistpartierna.

I stället för enhetsfront med socialdemokratin stämplades nu de socialdemokratiska partierna som ”social-fascister”. Socialdemokratin beskrevs som den allt starkare fascistiska rörelsens ”tvilling”. ”Klass mot klass” är alltså en mycket missvisande beteckning. ”arbetare mot arbetare” hade varit mer korrekt. Historiskt brukar denna period av Kominterns historia kallas den ”tredje perioden”. Den nu landsflyktige Leo Trotskij såg det katastrofala i ”tredje periodens” politik och agiterade för att kommunister åter måste tillämpa den proletära enhetsfronten.³ Men varken kommunistiska eller socialdemokratiska ledare lyssnade på honom. Vi vet resultatet: Hitlers maktövertagande.

Folkfrontspolitiken

Nu slog det Stalinledda Komintern om politiken igen. Fascismen skulle hädanefter mötas med frontpolitik. Men inte med proletär enhet utan med ”folkfront”. Kommunisterna och andra arbetarpartier borde nu, enligt Stalin, avvara klasskampen och underordna sej liberaler och ”borgerliga demokrater” som ännu inte hade hoppat på det fascistiska tåget. I den kapitalistiska depressionens 1930-tal – där kapitalismen visat att den betyder återkommande kriser, massarbetslöshet, nedpressade löner och uppkomsten av fascistiska partier så skulle arbetarnas enligt stalinisterna inte bedriva självständig klasskamp, utan istället begränsa kampen till att bevara det kapitalistiska systemet minus fasciströrelserna. Folkfrontspolitiken var i grunden ett uttryck för att det stalinistiska, byråkratstyrda Sovjetunionen nu desperat sökte enhet med de ”borgerliga demokraterna” och ”borgerliga demokratierna” (imperialistmakterna Frankrike, Storbritannien etc.) mot Nazityskland.

Resultatet blev katastrofalt; för att blidka de imperialistmakter man sökte allians med motsatte sej de av Moskva ledda kommunisterna all proletär klasskamp. I Spanien innebar det att stalinisterna under inbördeskriget med våld attackerade de arbetarorganisationer som verkade för arbetarkontroll över industri, infrastruktur och för kollektiviseringar.⁴

De imperialistiska makterna förhöll sej kallsinniga inför Moskvas kryperi och i augusti 1939 slöt Stalin en non-aggressionspakt med Hitler-Tyskland. I november 1940 fördes till och med samtal om sovjetisk anslutning som fjärde land i axeln Tyskland-Japan-Italien. I juni 1941 anföll dock Hitler Sovjetunionen och nu var det åter dags för folkfrontspolitik, i allians med England och USA.⁵

I krigets slutskede satt Stalin med Churchill och amerikanarna och delade upp Europa som vilken imperialist som helst. Det är denna typ av allianspolitik som Jan Myrdal tagit till sej. Kryddat med Mao Zedongs teorier om huvudmotsättningar. Denna syn har inget med den proletära enhetsfront som Lenin och Trotskij förordade. Det är i själva verket motsatsen.

Maoisterna och Vietnamrörelsen

bildades genom en utbrytning ur det svenska kommunistpartiet som självt bytte namn till VPK. Jan Myrdal var dock en högst vördad guru för de svenska mao-stalinisterna. Den massrörelse som de kom att framgångsrikt bygga var De Förenade FNL-Grupperna, DFFG. Här var det idéerna från Folkfrontsperioden som omsattes. KFML-arna och Myrdal kallade oupphörigen sin linje för ”enhetsfrontslinjen”. Men det var ingen verklig enhetsfront där

³ Se [Kampen mot nazismen i Tyskland](#) av Trotskij..

⁴ Se [Spanska inbördeskriget](#) – där finns ett stort antal böcker, artiklar och dokument om dessa frågor.

⁵ Se [Sovjet under 2:a världskriget](#) där bl a Molotov-Ribbentrop-pakten m m behandlas. Se även [Sverige under 2:a världskriget](#) som innehåller texter och dokument om det svenska kommunistpartiets politik.

krafter med olika syn på samhället men med en gemensam vilja att få ut USA ur Vietnam kunde samlas. Det var endast KFML:s syn på kriget i Vietnam (vilken var att det var en borgerligt demokratisk revolution som pågick och ingen socialistisk) och inga uttryck för proletär internationalism fick förekomma i DFFG. Inte ens röda fanor i demonstrationerna. De personer som tillhörde vänsterkrafter som inte höll med (som vår egen organisation som vid denna tid hette RMF) uteslöts eller förhindrades inträde.⁶

Jan Myrdal språkar med Mao i Kina 1962. Längst till vänster Liu Shaoqi.

Jan Myrdal blev aldrig medlem i det mao-stalinistiska parti, KFML, (så vitt vi vet). Men en revolt mot denna linje kom inifrån deras egna led. En fraktion bröt sej 1970 ur KFML och formerade KFML(r). R-arna beskyllde Myrdal och KFML för högeropportunistism och bland annat menade de att vietnamsolidariteten måste byggas med proletär internationalism. Men den solidaritetsrörelse som man själv byggde blev inte heller någon enhetsfront utan en organisation som i princip var ett bihang till KFML(r). Vi trotskister såg med sympati på r-arnas kritik av KFML, men ganska snart stod det klart att deras kritik av den opportunistiska folkfrontspolitiken inte ledde dem tillbaka till en sund proletär enhetsfrontspolitik, utan till ”tredje periodens” Komintern. Man använde den periodens paroll ”Klass mot Klass” på samma sekteristiska sätt som Komintern 1929-1933. Man tog till och med upp den periodens vansinniga beteckning ”socialfascister” när man talade om socialdemokratin.⁷

I ärlighetens namn måste man slå fast att DFFG trots den hämsko som KFML:s dominans innebar spelade en viktig roll i opinionsbildningen och var det sena 60-talets och tidiga 70-talets massrörelse bland främst unga antiimperialister. Men det skulle inte vara länge.

Maoisterna och Pol Pot

När militärdiktaturerna föll i Vietnam och Kambodja visade det sej att Pol Pots röda khmerer i Kambodja hade en linje långt ifrån vietnamesernas. Man tömde städerna och drev ut befolkningen på landsbygden där de under slavliknande förhållanden skulle odla ris. Miljoner människor gick under i umbäranden eller slogs ihjäl om de opponerade sej. De röda khmerernas styre utvecklades till ett obeskrivligt terrorvälde och de började också göra räder in i Vietnam.

⁶ Artikelsamlingen [Debatten om "Trotskismen, fronterna och vietnamrörelsen"](#) dokumenterar den debatt som fördes 1969-71. Se även [Lärdomar av den svenska Vietnamrörelsen, del 1](#), [del 2](#) och [del 3](#), samt [Recensioner och debatt om "Vietnam var nära"](#) som behandlar DFFG:s roll och utveckling i ett historiskt perspektiv.

⁷ [KFML\(r\) åren 1972-74: Med sekterismen i högsätet](#) (artikelsamling), [Söndrade vi stå...](#), broschyr om Kfml(r):s politik och ["R-arna" om fascism och "socialfascism" - artikelsamling](#) (1971-1974)

Till slut intervenerade vietnameserna och störtade Pol Pot-regimen, en intervention som räddade livet på oerhört många kambodjaner.⁸

Myrdal med resesällskap i Pol Pots Kampuchea i augusti 1978. I bakgrunden Angkor Vat.

Jan Myrdal och KFML/SKP tog ställning för Pol Pots röda khmerer (som fortsatte ett gerillakrig, understödda av England och USA, och som med imperialistmakternas stöd i årtal fick representera Kambodja i FN) och stödde också kinesernas angreppskrig på Vietnam.⁹

KFML och Myrdal hade tagit ställning för det kinesiska kommunistpartiet i motsättningen mellan Kina och Sovjet. Vietnam stämplades nu plötsligt som kapitalistiskt av mao-stalinisternas. Landet hade "bytt färg". Sådana "färgbyten" kunde i mao-stalinisternas föreställningsvärld ske genom politiska beslut. Sovjetunionen hade enligt dem bytt färg genom 20:e partikongressens beslut när Chrusjtjov avslöjat Stalins brott. Det behöver väl inte påpekas att ett sådant sätt att se på produktionssätt inte har något med marxism att göra. Kapitalism betyder verkliga bestämda relationer i ekonomin, att värdelagen styr utvecklingen och så vidare. Idag är Vietnam kapitalistiskt, men detta krävde verkliga förändringar i det ekonomiska livet; införandet av marknadsrelationer och privat ägande.

Maoisterna och Sovjet

Myrdal hade med hull och hår anammat Maos teori att "huvudmotsättningen" i världen gick mellan "supermakterna" och världens folk. Supermakterna var USA och Sovjet, där Sovjet utpekades som den farligare "uppåstigande" imperialistmakten. Med tiden accentuerades denna syn så att maoisterna i lokala konflikter till och med kunde ta ställning för USA-stödda krafter för att motverka "socialimperialismen".

I Sverige ledde det mao-stalinisterna till ställningstagande för den svenska militärmakten eftersom "Sverige hotades av supermakten, det socialimperialistiska Sovjetunionen". Sovjetunionen var ju vid denna tid en djupt byråkratiserad planekonomi med knappt styrfart. Arbetarna hade förvisso berövats den politiska makten redan på 1920-talet men fortfarande

⁸ Om Pol Pots Kampuchea, se [Pol Pot-regimen](#) och [Pol Pot-regimen – slutet](#) av Ben Kiernan, samt [Stalins mikrober](#) av Philip Short.

⁹ R-arna intog i denna fråga en helt annan ståndpunkt än JM och KFML/SKP:

"Genom att framställa barbariet som oundvikligt och "naturligt" i samband med folkens befrielsekamp, ville Myrdal "ursäkra" Pol Pot-regimens blodsdåd. Men det enda han bevisar är perversjonen i sin egen politiska ståndpunkt och hos det parti han representerar. Knappast någon politisk personlighet i Sverige framträder med större anspråk och åthävor än Jan Myrdal. Hans pompösa självbelåtenhet är monumental. Men om inte förr så framstår han nu, efter TV-inslaget om Kampuchea, som ett ynkligt kryp i utländsk sold. Hans själv är densamma som hans födkrok, att försköna de kinesiska ledarnas drängtjänst åt imperialismen." ("SKP överskrider anständighetens gräns", *Proletären* 25-1979).

Se även artikelsamlingen [Proletären om konflikten mellan Kina/Kampuchea och Vietnam](#).

Några årtionden senare var dock relationerna mellan r-arna och Myrdal ganska vänskapliga och Myrdal har deltagit i flera arrangemang anordnade av r-arna, inklusive talat på offentliga möten. Detta utan att man försökt reda ut problemen med synen på Kina, Pol Pot osv.

hade den härskande privilegierade byråkratin inte påbörjat nedrivningen av den rådande ekonomin; att som Myrdal och SKP se denna stat som den ”uppåtstigande kapitalistiska imperialismen” kräver avancerad förträngningsförmåga vad gäller verkligheten. Men den stalinistiska traditionen har ju som vi sett tränat sina följeslagare i just detta. Förmågan att skifta ståndpunkt på ett logikföraktande sätt hade tränats upp till oanade höjder. Betänk skiftet från ”tredje periodens” sekterism till folkfrontsperiodens knäfall för borgarklassen. För att sedan följa Stalins påbud under Molotov Ribbentrop-paktens år, då fred med Nazityskland predikades och de makter som man tidigare desperat försökt blidka (Storbritannien och Frankrike) återigen skulle fördömas som imperialister. Följt av enhet med dessa imperialister efter Hitlers överfall på Sovjetunionen. Återigen skulle varje kamp mot den engelska och franska imperialismen fördömas.

Den som accepterar dessa lappkast har ju fått en god träning i att följa husbondens röst. Nu, efter Chrusjtjovs kritik mot Stalin, var husbonden istället Kinas Kommunistiska Parti. Maoisterna tog ställning mot den kubanska hjälpen till Angola, och spred precis som USA myten att Kuba bara var ett verktyg för Sovjets strävanden. Den kubanska militära insatsen inte bara räddade Angola från sydafrikansk invasion, utan var instrumentell för apartheid-regimens slutliga fall.

När Sovjetunionen gick in i Afghanistan för att säkra en pro-sovjetisk regim såg mao-stalinisterna detta som ett exempel på ”socialimperialismens” strävan efter herravälde ända ned till Indiska oceanen. Man stödde därför utan hämningar de fundamentalister, utrustade av USA, som mobiliserade för sina egna reaktionära lösningar. Fundamentalisternas program var inget problem för Myrdal och hans anhängare. Huvudsaken var att ”socialimperialisterna” besegrades. Att Sovjets invasion inte hade några progressiva bevekelsegrunder är en sak. Det kan dock inte leda socialister till att stöda en annan sida med ett uttalat reaktionärt program, men för Myrdal och KFML (som nu bytt namn till SKP) var det inga problem. Tillsammans med USA-imperialismen och alla borgerliga krafter sjöng man fundamentalisternas lov.

När Maos politiska linje i Kina ersattes av Deng Xiaopings återintroduktion av kapitalism stod dock Myrdal kvar vid den maoistiska politiken. Dock kunde han inte låta bli att stöda Dengs nedslående av studenter och arbetare på Himmelska Fridens Torg 1989. Denna massaker var en viktig hörnsten i Dengs politik att förhindra allt folkligt motstånd mot marknadsreformerna och säkringen av den kapitalistiska restaurationen. I det längsta (tills albanerna brutit med Kina) såg även Myrdal Albanien under Enver Hoxha som ett föredöme för arbetarklassen.

Sammantaget kan vi således se att Jan Myrdal lyckas med att hamna fel i så gott som varje viktig fråga på världsarenan. Mot bakgrund av det – utifrån denna artikels historiska exposé – blir också hans senaste politiska förflyttning – där han menar att *Nya Tider* står på rätt sida mot USA – mindre obegriplig.

Jan Myrdal, USA och högerextremismen

För att lyckas med detta har han naturligtvis god nytta av sin träning inom den stalinistiska traditionen. Men man måste också peka på speciella drag och förhållanden när det gäller Jan Myrdal.

För att kunna förtränga Pol-Pots regimens brott vilka är uppenbara för varje intresserad människa krävs något extra. Liksom stödet till de afghanska fundamentalisterna, försvaret av stalinregimens skenrättegångar (Moskva-processerna) på trettioåret. Det krävs en förmåga att bortse från verkliga människors öden och lidanden. Från massakrerade studenter på Tien An Men, från kambodjanska tvångsarbetare på Pol Pots risfält, från nackskotten i Moskva, från afghanska kvinnliga lärares avskurna strupar. Jan Myrdal ser istället de stora dragen, det geo-

politiska spelet den historiska nödvändigheten. Tilläggas bör att han som vi sett dessutom har fel i alla dessa stora frågor också.

Men hans förmåga att bortse från det verkliga lidandet är frapperande. När han säger att *Dagens Nyheter* med sin proamerikanism hotar det svenska folket men att *Nya Tider* inte gör det bortser han inte bara från vad *Nya Tider* kan växa till utan också vad de krafter som står bakom *Nya Tider* betyder och betytt i form av hot mot framförallt invandrare i Sverige. Men Myrdal tänker i de stora Geopolitiska dragen. Är SD-are mot NATO blir dom intressanta att diskutera med, eftersom det som idag är avgörande för Myrdal är inställningen till USA (medan det för några årtionden sedan var Sovjet).

Marine Le Pen har Myrdal också puffat för. Hon står enligt Myrdal för 90 procent av det som gamla franska kommunister stod för. Återigen är det givetvis de geopolitiska (mot NATO, mot EU) som imponerar på JM. Nationella Fronten som ett konkret hot mot invandrarnas rättigheter och som en agitator för arbetarklassens splittring utifrån färg och födelseort faller bort när Jan Myrdal tänker stort. Vi får se hur vår vän Jan ser på hennes eufori för Donald Trump. Eller hur kommer JM själv att se på Trumps presidentskap.

Jan Myrdals stöd till Assadregimen i Syrien är naturligtvis ett övertydligt exempel på hur han helt går på sina egna geopolitiska bedömningar (USA måste bekämpas och då är fiendens fiende JM:s vän). Ingen värdering av Assadregimens roll i klasskampen i Syrien. Och en total dövhet inför det lidande regimen tillfogar befolkningen. Det finns de som inom vänstern som böjer stickan åt andra hållet och i praktiken blir hejarklack åt fundamentalistisk milis, precis som Myrdal blev i Afghanistan. Det finns till och med vänster som förordat USA-intervention. Det är att böja stickan åt andra hållet och lika illa det.

Under de senaste årtiondena har det rått en slags smekmånad mellan "r-arna" och Myrdal – här talar han på KP:s 1:a majmöte i Lund 2010

Det är positivt att medlemmar i Clarté liksom i KP (som KFML(r) numera heter) nu hårt kritiserar Jan Myrdals beslut att skriva i *Nya Tider*. Några av dem poängterar dock sin vördnad för hans bildning och belästhet. Jag finner detta mycket märkligt.

Antag att JM har läst de volymer han själv påstår. Vad leder det till för slutsats i fallet JM? För mej leder det till en bekräftelse på att konsumtion av många och tjocka böcker inte är en garanti för att man hamnar rätt i förståelsen av verkligheten. Jan Myrdal är ett levande bevis på detta. Mannen har haft fel i så gott som alla stora frågor.

Jag reser absolut inte den av Mao Zedong lanserade parollen: *Bekämpa bokdyrkan*. Böcker är jättebra. Men har man en småborgerlig narcissistisk personlighet och en skolning i den stalinistiska traditionen så är bokstudier ingen självklar väg till förståelse av omvärlden.

Men jag uppskattar verkligen det som idag skrivits av clartéister och KP-are i polemik mot Myrdal.

När det gäller r-arna och *Proletären* så blir det ju uppgörelse nummer två med Jan Myrdal. Det som de skrev om JM på 70-talet var förvisso lite brutalare. Men det är min uppriktiga förhoppning att kritiken mot Myrdals stalinistiska allianspolitik inte stannar halvvägs utan bär tillbaka till den Proletära enhetsfrontens politik.

Lästips

Allmänt om Myrdal:

Mats Parner: [Jan Myrdal, en kritisk betraktelse](#)

Om Myrdals medverkan i Nya Tider:

[Jan Myrdal i blåsväder – Debatt senhösten 2016 – artikelsamling](#)

Margareta Zetterström: [Myrdal passar i Nya Tider](#) (*Aftonbladet*)

Jan Myrdal (replik): [Nya tider tjänar ingen imperialistmakt](#)

Fredrik Ekelund: [Jan Myrdals flört med extremhögern följer en kuslig logik](#) (*Sydsvenskan*)

Johan Hilton: [Bitter komik när Jan Myrdal skriver i Nya Tider](#) (*DN*)

Anders Fraurud: [Jan Myrdals sista spik?](#) (Peprat rödgrönt blogg)

Följande meningsutbyte, som tar sin utgångspunkt i Myrdals stöd till *Nya tiders* närvaro vid Bokmässan i Göteborg initierades av Rickard B. Turesson, som är knuten till det nystartade (maoistiska) Oktoberförlaget:

<http://jinge.se/allmant/bokmassan-nya-tider-och-yttrandefriheten.htm>

<http://jinge.se/allmant/jan-myrdal-yttrandefriheten-och-krigsrisken.htm>

<http://jinge.se/allmant/hur-langt-kan-man-stracka-yttrandefriheten-egentligen.htm>

<http://jinge.se/allmant/debatten-rasar-vidare-bokmassan-nya-tider-yttrandefrihet-nazism-och-socialism.htm/comment-page-1>

<http://nyaarbetartidningen.blogggratis.se/2016/11/21/11388556-svar-till-en-kritiker/>

I det näst sista av inläggen ovan hänvisas till meningsutbytet med Myrdal i *Proletären* – det ingår i artikelsamlingen ”Jan Myrdal i blåsväder ...” ovan.